Gemeentebeschrijving Meijel

Inhoudsopgave

1 Inleiding

2 Bodemgesteldheid

3 Grondgebruik

3.1 Agrarisch
3.2 Niet-agrarisch

4 Infrastructuur

4.1 Wegen
4.2 Waterlopen
4.3 Spoorwegen, tramlijnen en smalsporen

5 De gemeente Meijel, nederzettingen

5.1 Ontwikkeling van de bebouwing in de kernen van Meijel van de vroeg 19de eeuw tot 1934
5.2 Nijverheid
5.3 Bebouwing na 1940

6 Conclusies gemeente Meijel

Literatuurlijst

Kaartmateriaal

Afbeeldingen bij de gemeentebeschrijving Meijel

1 Inleiding

1.1 Gemeente Meijel
p.a. Raadhuisplein 1
5768 AR Meijel
Provincie Limburg
Inventarisatiegebied Limburgs Peelgebied
Aantal inwoners: 5294 (01-07-1989)
Oppervlakte: 19,811 km2
Nederzettingen: Berg, Donk, Heldensedijk (gedeeltelijk), Hof, Katsberg, Langstraat, Meijel, Molenbaan, Nederweerterdijk, Platveld, Roggelse Dijk, Steenoven, Vieruitersten, Witdonk

1.2 De gemeente Meijel behoort tot het inventarisatiegebied Limburgs Peelgebied.
De noordwestgrens valt samen met de provinciale grens die Limburg van Noord-Brabant scheidt. In een krans van het zuidwesten naar het noordoosten grenst Meijel aan respectievelijk de gemeenten Nederweert, Heythuysen, Roggel en Helden, die alle óók bij het inventarisatiegebied Limburgs Peelgebied zijn ondergebracht.
De gemeentegrenzen van Meijel zijn in 1876 gewijzigd: een grenscorrectie met de gemeente Helden had tot gevolg dat de oostgrens ca. 1 km verder oostwaarts werd verlegd, zodat deze oostelijk van de Helena- of Peelvaart kwam te liggen.

2 Bodemgesteldheid

Het grondgebied van de gemeente Meijel strekt zich van noordwest naar zuidoost uit over een maximale afstand van ruim zes kilometer, van zuidwest naar noordoost is dat vijf kilometer.

De gemeente Meijel ligt in het Peelgebied, een gebied dat eertijds bestond uit moerassig veen dat plaatselijk werd onderbroken door hogere zandgronden. De kern van Meijel is gelegen op zo'n hogere zandrug, westelijk en oostelijk daarvan strekten veengronden zich uit. Het oostelijke deel van de gemeente Meijel ligt op de Peelhorst, die van zuid naar noord door de gemeente loopt en zich als een brede band in het landschap voortzet in noordelijke richting langs de provinciegrens tussen Limburg en Noord-Brabant.

Binnen de gemeentegrenzen zijn drie bodemtypen te onderscheiden: Peelgrond, hogere en lagere zandgronden.
De Peelgrond, die hier gekarakteriseerd kan worden als een geëgaliseerd veenontginningsgebied, beslaat (relatief gezien) een klein deel van het grondgebied (ca. 4 km2) in het westen van de gemeente. Deze Peelgrond behoort tot een gebied dat zich uitstrekt buiten de Meijelse gemeentegrenzen op het grondgebied van de gemeente Nederweert en de Brabantse gemeente Asten en de naam draagt 'Groote Peel'.
Het resterende deel van Meijels grondgebied bestaat uit hogere zandgronden (ca. 6 km2) en lagere zandgronden (ca. 10 km2).
Ten oosten van de Peelgrond, in het kerngebied van de gemeente, bevinden zich de hogere zandgronden bestaande uit oud-bouwlandgebieden en vlakkere stuifzandgebieden; in een brede zoom daaromheen zijn de lagere zandgronden gelokaliseerd, bestaande uit middellage zandgebieden.
Over vrijwel de gehele oostelijke gemeentegrens strekken zich twee evenwijdig lopende kanalen uit: het kanaal van Deurne en oostelijk daarvan de Helena- of Peelvaart.

Uit oogpunt van natuurwaarden worden delen van de gemeente -voornamelijk het Peelgebied- als waardevol beschouwd en de oostelijke strook met het dubbele kanalenstelsel zelfs als zeer waardevol.
Het grondgebied van deze gemeente ligt tussen ongeveer 29 en 37 m boven N.A.P. en watert af in de richting van de Maas.

3 Bodemgebruik

3.1 Agrarisch

De gemeente Meijel behoort samen met de gemeenten Helden, Maasbree, Roggel, Heythuysen, Nederweert en Weert tot de zogeheten zuidelijke Peel. De agrarische sector is altijd sterk vertegenwoordigd geweest in deze streek. Meijel was van oudsher een volledig op de landbouw georiënteerde gemeente en door de jaren heen is het agrarische karakter van de gemeenschap grotendeels behouden gebleven. Ook in de periode van 1850 tot 1940 bleef dat de agrarische sector veruit de sterkst vertegenwoordigde.

De vroeg negentiende eeuwse situatie is te bestuderen aan de hand van de Tranchotkaarten (1803-1820). De kern van de gemeente Meijel was gelegen op een hogere zandrug en was een soort eiland, bestaande uit akkerland en enkele weilanden, dat naar het zuidwesten (het gebied rond de latere Nederweerterdijk), zuiden (Platveld en Witdonk, toen genaamd 'Wet-Donk') en oosten (het gebied van de Heldensedijk) overliep in de lager gelegen drassige veengronden en moerassen. Heidegronden waren te vinden op de overgangsgebieden van hoger naar lager gelegen gronden. De bewoners voorzagen in hun bestaan door veeteelt en akkerbouw.

Rond 1850 besloegen de woeste gronden in de zuidelijke Peel 44% van de totale oppervlakte, 7% werd in beslag genomen door bossen. Vooral na 1900 namen de ontginningsactiviteiten toe. Vanaf die tijd werd cultivering van onontgonnen gronden mogelijk en rendabel gemaakt door toepassing van nieuwe technieken (bijvoorbeeld drainage) en vooral door de verbreiding van kunstmest. In tabel 1 (afkomstig uit F. Verheyden, 1958) is te zien hoe in de loop der jaren het bodemgebruik veranderde: in de periode van 1875 tot ca. 1940 werd de oppervlakte cultuurland ruim verdubbeld, die van het bos tot circa de helft gereduceerd en het areaal woeste grond werd gereduceerd tot minder dan een derde.

Tabel 1 Bodemgebruik in Meijel
Oppervlakte in ha.

JAAR	CULTUURLAND	BOS	WOESTE GRONDEN	OVERIGE GRONDEN	GEMEENTE
1875 *	568	107	1060	145	1880
1900 *	835	95	895	55	1880
1930 *	1370	40	231	239	1880
1947	1393	87	295	246	2021

* = exclusief grenscorrectie met Helden

Op de Kuyperkaart van de gemeente Meijel is te zien, dat in 1866 het areaal ontgonnen gebied al iets was uitgebreid naar het zuidoosten en naar het westen. Het Peelgebied in het westen en zuiden was nog onontgonnen. Vooral in deze eeuw was er steeds meer akkerland nodig voor de landbouwbedrijven. In twee perioden zijn daarvoor grote stukken Peel ontgonnen: in de crisisjaren voor de tweede wereldoorlog en in de jaren vlak erna. Daardoor bleef slechts een zeer beperkt deel van Meijels Peelgebied over, dat tegenwoordig behoort tot nationaal Park 'de Groote Peel'.

Landbouwtechnisch bood de bodem van Meijel de volgende mogelijkheden. Van het in cultuur gebrachte land was rond 1930 het merendeel (ca. 67%) in gebruik voor akkerbouw. In het algemeen waren zandgronden minder rijk aan humus en minder geschikt voor gewassen die veel vocht vereisten; rogge en aardappels waren dan de meest aangewezen produkten. Ook in Meijel waren dientengevolge rogge en aardappels de meest verbouwde produkten.
Voor grasland werd in deze eeuw een, naar verhouding, klein areaal aangewend (ca. 30%), omdat de intensieve veeteelt in Meijel de nadruk kreeg.

De resultaten van een en ander zijn zichtbaar op de topografische kaarten van 1934.
In een centrale strook van noord naar zuid (Hof, Meijel, Donk, Roggelsedijk) lagen de zandige oude bouwland-gronden, die geschikt waren gemaakt voor akkerbouw. Ten westen van die strook waren middelhoge, vochtige, lemige zandgronden (Berg, Steenoven, Langstraat, Platveld), die matig geschikt waren voor akkerbouwgewassen, en nog verder westelijk bevonden zich de veengronden (Nederweerterdijk), in exploitatie voor veen en in hoofdzaak geschikt voor grasland. In het oosten strekte zich van noord naar zuid een lage, natte zandgrondstrook uit (Molenbaan, Vieruitersten, Heldensedijk, Katsberg), geschikt voor grasland en zomergewassen. In het noorden van de gemeente Meijel waren twee gebieden (tussen Molenbaan en Vieruitersten en tussen Steenoven en Berg) met hoge, droge zandgrond, die alleen geschikt waren voor naaldhout.
Aan het einde van de jaren dertig werden enige aanzetten gegeven tot ontplooiing van tuinbouwactiviteiten, maar na de tweede wereldoorlog kwam deze sector pas tot ontwikkeling.
In 1934 was er nog sprake van een slechte of ongunstige bedrijfsverkaveling; de meeste akkers lagen oneconomisch verspreid en veelal kleine percelen van diverse gebruikers lagen doorelkaar. Ruilverkaveling vond plaats na de tweede wereldoorlog, in 1949 (ruilverkaveling Ospelse Peel) en in 1952 (ruilverkaveling Meijel).

Het huidige bodemgebruik van de gemeente Meijel laat zien (vergelijk 2.1 Bodemgesteldheid) dat het geëgaliseerde veenontginningsgebied grootschalige landbouwgebieden bevat zonder bebouwing.

De middellage zandgebieden (op de lagere zandgronden) worden in beslag genomen door grootschalige landbouwgebieden en geïntensiveerde land- en tuinbouwgebieden. Op de hogere zandgronden herbergen de oud-bouwlandgebieden velden met randbebouwing en verspreide bebouwing; de vlakkere stuifzandgebieden bevatten kleinschalige landbouwgebieden, de gebieden met stuifzandheuvels tenslotte werden beplant met naaldbossen.
Ten noorden en ten westen van de kern Meijel zijn twee recreatieterreinen (campings) gelokaliseerd.

3.2 Niet-agrarisch

Veenexploitatie en turfwinning

Turfwinning en exploitatie van het veen waren in de gemeente Meijel een belangrijke vorm van inkomsten. Turf werd onder andere gebruikt als brandstof in de steen- en aardewerkfabrieken en voor stoomketels.
In 1835 maakte Vander Maelen al melding van exploitatie van het veen; dat het hier handelde om incidentele, ongeorganiseerde afgravingen die her en der verspreid liggende turfgaten (zogeheten boerekuilen) tot gevolg hadden is zeer waarschijnlijk. Pas na 1880 nam de bedrijvigheid in deze sector toe tot op meer georganiseerde schaal. In de hele Peelstreek ontstond de grote hoos in de veenderij en men sprak wel van "het Goud van de Peel". Deze hoos werd onder andere begunstigd door de grote vraag naar turfstrooisel. Dit produkt werd gebruikt in stallen, kwekerijen en in de tuinbouw. Ná 1918 werd de turfgraverij minder lonend, hetgeen te wijten was aan het afnemend belang van turf als energiebron. Grote concurrent (en winnaar) in de energiestrijd was de steenkool.

Klei

Hoewel er in de tweede helft van de 19de eeuw sprake was van enige ontwikkeling van grofkeramische industrie in de gemeente Meijel, was de omvang daarvan toch eigenlijk niet noemenswaardig. In 1914 was er één steenfabriek in gebruik, maar allengs nam de betekenis ervan af (net zoals in het hele Peelgebied overigens).

Steenkool

In de periode van oktober 1907 tot mei 1908 werden in de gemeente Meijel diepboringen naar steenkool verricht, maar de resultaten waren nihil.

Hout

In 1902 was in de gemeente Meijel één houtzagerij in bedrijf.

4 Infrastructuur

4.1 Wegen

De Tranchotkaarten in ogenschouw nemend, kan een indruk worden verkregen van het vroeg negentiende eeuwse wegennet op het grondgebied van de huidige gemeente Meijel.
Alle wegen waren onverhard. Vanuit het kerngebied kon men vier belangrijke interlokale verbindingen onderscheiden: vanuit het noorden de 'Grote Straat van 's Hertogenbosch en Helmond naar Roermond', vanuit het zuiden de 'Roggelsche Dyck', vanuit het zuidwesten de 'Weg van Nederweerdt naar Meyel' en vanuit het oosten de 'Heldensche Dyck'. De diverse nederzettingen waren via onverharde binnenwegen waarschijnlijk redelijk bereikbaar. Vanuit die binnenwegen takten kleinere paden af, die vervolgens overgingen in een wirwar van slingerende paadjes en doorelkaarlopende karresporen, die op hun beurt weer veelal eindigden in de grote vlakten van heide en veengebieden, die door het ontbreken van afwatering in de regel moerassig en bijgevolg onbegaanbaar waren.

Op de Kuyperkaart, die een beeld geeft van de situatie in 1866, is één zeer opvallende verandering te zien, namelijk de in 1861 aangelegde verharde weg van Deurne naar Kessel (via Heeze, Someren, Asten, Meijel, Helden) die het vroeger zo moeilijk begaanbare gebied voor het eerst op behoorlijke wijze ontsloot. Het verloop van de binnenwegen kan iets ordelijker genoemd worden, maar ze waren nog steeds onverhard.

In 1934 was, getuige de topografische kaarten uit die tijd, het wegennet beduidend uitgebreid en verbeterd.
Op de in cultuur gebrachte gronden was een stelsel aangelegd van rechte, vaak evenwijdiglopende, onverharde wegen met tussenverbindigen, die de verschillende kavels ontsloten. Ook het totaal aan verharde wegen was uitgebreid: behalve de weg van Deurne naar Kessel, waren nu ook de toegangswegen vanuit Roggel (in het zuiden) en die vanuit Liesel (in het noorden, gemeente Deurne, Noord-Brabant) verhard. Een weg vanuit de kern Meijel richting Nederweerterdijk was ten dele ook verhard.

4.2 Waterlopen

Voor de infrastructuur van Meijel zijn vier kunstmatig aangelegde waterlopen van belang (geweest): het kanalenkoppel van het Kanaal van Deurne en de Helena- of Peelvaart, de Noordervaart en het Afwateringskanaal.
De resterende waterlopen zijn alle kunstmatig aangelegde naamloze waterlopen ter ontwatering van het Peelgebied. Meijel ressorteert onder het waterschap Midden-Limburg.

Het Kanaal van Deurne en de Helenavaart

Langs vrijwel de gehele oostgrens strekt zich de Helenavaart uit met evenwijdig daaraan aan westelijke zijde en op geringe afstand, het Kanaal van Deurne. De curiositeit van dit kanalenkoppel vindt zijn verklaring in de verhouding tussen de gemeente Deurne en de N.V. Maatschappij Helenaveen. Het werkterrein van de veenexploitatiemaatschappij Helenaveen lag (omstreeks 1850) op het grensgebied van de provincies Noord-Brabant en Limburg. Voor de veenexploitatie was het noodzakelijk dit grensgebied toegankelijk te maken, bij voorkeur door middel van een kanalenstelsel. Aangezien de gemeente Deurne niet meewerkte aan een behoorlijke ontsluiting, besloot de Maatschappij Helenaveen zelf een kanaal te graven. Vanuit de Noordervaart (die het grondgebied van de gemeente Meijel in het zuiden doorsnijdt) groef men een hoofdkanaal (de Helenavaart) naar het midden van de Peel. De Helenavaart (overigens genoemd naar de echtgenote van één der initiators) vertakte zich in kleinere vaarten, die stelselmatig de veengronden ontsloten voor afgraving van de turf en tegelijkertijd ontwatering van het terrein. Het hoofdkanaal kwam tot stand in de periode van 1853 tot 1880.
De gemeente Deurne, die zag hoe lucratief de ontginningen waren, wilde omstreeks 1870 beginnen met de veenexploitatie. Tot gemeenschappelijk gebruik van de Helenavaart kreeg Deurne géén toestemming van de Maatschappij Helenaveen. De zeer bekoelde verstandhouding tussen beide partijen sloot tevens een voor beide partijen aantrekkelijke financiële regeling uit. Deurne zag zich derhalve genoodzaakt zelf een kanaal te graven, waarvoor van de gemeente Meijel een strook grond naast en parallel aan de Helenavaart werd gekocht. Omstreeks 1878 kwam het f.200.000,- kostende Kanaal van Deurne gereed.
Beide kanalen takten af van de Noordervaart. De Helenavaart boog in de noord-oostelijke hoek van de gemeente af en volgde de provinciale grens in noord-oostelijke richting tot aan de in 1866 gereedgekomen spoorlijn Helmond-Venlo. Het Kanaal van Deurne boog bij de provinciale grens af naar het noord-westen, richting Deurne.
De kanalen werden vroeger druk bevaren door turfschepen. In 1873 beschikte de Maatschappij Helenaveen over 30 km kanaal in de Peel, bevaren door twee stoomsleepboten die twintig schuiten van elk 120 ton laadvermogen konden trekken.
Op de topografische kaarten van 1934 is vlak bij het begin van het kanaal bij de Noordervaart een sluis te zien.

De Noordervaart

De zuidwestpunt van het grondgebied van de gemeente Meijel wordt van de rest gescheiden door de Noordervaart.
In 1853 werd besloten de Noordervaart bevaarbaar te maken voor schepen tot 300 ton en met een maximale diepgang van 1.65 meter. De Noordervaart was het uiteindelijke resultaat van het zogenaamde Canal du Nord.

Dat kanaal was een deel van de door Napoleon geprojecteerde Schelde-Rijnverbinding en zou bij Venlo de Maas snijden. Het voedingskanaal van het Canal du Nord zou lopen van Maastricht naar de Belgische plaats.
Toen de Nederlanders begonnen met het graven van de Zuid-Willemsvaart (gereed in 1826) werden de oude Franse plannen voor het Canal du Nord met slechts geringe afwijkingen gevolgd, aangezien onder Frans bewind reeds veel grondwerk was verricht. Vanuit Lozen werd de Zuid-Willemsvaart gegraven tot aan Nederweert, daarna boog hij af in noordwestelijke richting. Vanuit Nederweert zou het geprojecteerde Canal du Nord zich in noord-oostelijke richting moeten voortzetten tot Venlo c.q. de Maas. Deze plannen zijn echter nooit werkelijkheid geworden. De gerealiseerde Noordervaart is slechts een 15 km lange realisatie van het Canal du Nord geworden. Gedegradeerd tot zijkanaal van de Zuid-Willemsvaart, eindigde de Noordervaart reeds op 15 km afstand van Nederweert bij Beringe (gemeente Helden). Via de Zuid-Willemsvaart en het Kanaal van Wessem naar Nederweert (gereed in 1929) sluit de Noordervaart aan op de Maas.

Het Afwateringskanaal

Waar het Kanaal van Deurne een noordelijke aftakking van de Noordervaart vormt, buigt het Afwateringskanaal in zuidelijke richting af. Het kanaal verbindt de Noordervaart bij Meijel met de Maas bij Kessel/Neer. Het smalle Afwateringskanaal werd tussen 1854 en 1861 gegraven om het overtollige water van de Zuid-Willemsvaart en het zure Peelwater uit Helenaveen te lozen op de Maas. Daarnaast had het Afwateringskanaal een bescheiden scheepvaartfunctie voor turf-, hout- en mestvervoer. Het Afwateringskanaal werd grotendeels aangelegd op de plaats van de in 1657 gegraven "Gekke Graaf", een kaarsrechte droge gracht van Kessel tot Meijel, die daar gegraven werd om een einde te maken aan de eindeloze grensgeschillen tussen het Prinsbisdom Luik en het Hertogdom Gelre.
Op de topografische kaart van 1934 is te zien dat bij het begin van het kanaal bij de Noordervaart een sluis en een schutsluis in het kanaal zijn aangebracht.

Bruggen

De enige brug van enige importantie was de Roggelse Brug. Dit was oorspronkelijk een draaibrug over de Noordervaart. In de buurt van deze brug lag in de jaren twintig van deze eeuw een havenspoorweg voor het laden en lossen van goederen van schepen die de Noordervaart bevoeren.

Roggelse Beek

De Peelhorst vormt de natuurlijke waterscheiding tussen Noord-Brabant en Limburg. De Roggelse beek is de enige grotere natuurlijke waterloop op het grondgebied van de gemeente Meijel.

Deze beek liep vanaf de Noordervaart in zuidelijke richting. In 1938 werd de beek genormaliseerd in het kader van de werkverschaffing. De bovenloop van de Roggelse Beek, die door Meijels grondgebied liep, werd in Meijel "Sloot" genaamd.

4.3 Spoorwegen, tramlijnen en smalsporen

Door de gemeente Meijel heeft nooit een spoorlijn gelopen. Wél had Meijel gedurende een aantal jaren een tramlijn. Plannen om Midden-Limburg per tram met Brabant te verbinden bestonden reeds vanaf 1898; in dat jaar werd concessie gevraagd voor het oprichten van de Brabants-Limburgse Buurtspoorweg Maatschappij ten behoeve van een 79 km lange tramlijn van Eindhoven via Geldrop, Heeze, Someren, Asten, Meijel, Roggel, Baexem, Horn, Grathem, Ittervoort, Thorn, Kessenich, Maaseik naar Roosteren. Het is er nooit van gekomen; delen ervan werden wel gerealiseerd.
Zo werd een 35 km lang baanvak gerealiseerd tussen Horn en Deurne; de tramlijn Horn-Deurne splitste zich in de gemeente Horn van de stamlijn af. In vier etappes en ruim twintig jaar later zou de lijn door de CLS (Centrale Limburgse Spoorweg (Stoomtramweg) Maatschappij) worden geopend: 25-1-1918 het baanvak Horn-Roggel, 24-12-1918 het verlengde traject tot de Roggelse Brug; 1-8-1919 de uitbreiding tot Meijel en 12-2-1921 het laatste stuk tot Deurne (Parallelweg).
Bij de Roggelse Brug (Noordervaart) kwamen havensporen tot stand, waar de turfschepen hun lading konden lossen.
In 1921 nam de LTM (Limburgse Tramlijn Maatschappij) de CLS over. De tramlijn was echter geen succes en moest in mei 1931 worden gesloten wegens gebrek aan passagiers; de LTM werd dan ook spottend "Ledig Tot Meijel" genoemd. In augustus 1933 werd de verbinding gedeeltelijk hersteld door de LTM-buslijn tussen Horn en Meijel.
Een tweede tramlijn, die nooit gerealiseerd werd, was geprojecteerd tussen Meijel en Beringe (gemeente Helden) om aan te sluiten op de tramlijn Venlo-Beringe.

5 De gemeente Meijel, nederzettingen

5.1 Ontwikkeling van de bebouwing in de kernen van Meijel van de vroeg 19de eeuw tot 1934

Aan de hand van de Tranchotkaart kan gesteld worden dat in de vroeg negentiende eeuw het kerngebied van de gemeente Meijel, met de nederzettingen Donk, Langstraat, Steenoven, Meijel, Berg en Hof één langgerekt straatdorp was met bebouwingseenheden (boerderijen) aan slingerende wegen met driehoekige 'pleintjes'. Aan deze slingerende wegen lagen veel kleine percelen akkerland, die zo nu en dan werden afgewisseld door een perceel weiland. Vander Maelen schreef in 1835 dat Meijel in die tijd 953 inwoners had en een bebouwing bestaande uit 164 huizen, één kerk en één school.

De huidige kernen Nederweerterdijk, Platveld, Roggelsedijk, Witdonk, Katsberg, Heldensedijk, Vieruitersten en Molenbaan waren rond 1820 nog totaal onbebouwde veen-heidegebieden.

Bij beschouwing van de topografische kaarten van 1934 (Meijel had toen ca. 2350 inwoners) is te zien, dat de bebouwing verdicht was ten opzichte van de situatie in 1820. De lineaire structuur van het bebouwingslint bleef echter nog goed herkenbaar. Vooral de bebouwing langs de noord-zuidweg, in de kernen Hof, Meijel en Donk was verdicht. Langs de weggetjes van Katsberg, Langstraat, Nederweerterdijk, Roggelsedijk en Heldensedijk trof men veel minder bebouwing aan.
Zeer verspreide bebouwing trof men in 1934 aan in de kernen Berg, Vieruitersten, Platveld, Steenoven en Molenbaan, terwijl Witdonk nog steeds een onbebouwd gebied was.

5.2 Nijverheid

Gedurende de hele periode van 1850 tot 1940 was de nijverheid in Meijel slechts van weinig importantie.
Dat neemt niet weg dat in de negentiende eeuw ook in Meijel de gebruikelijke bedrijfjes waren gevestigd, die hun bestaan dankten aan de plaatselijke afzetmarkt. De meeste waren nijverheidsvestigingen, die ambachtelijk naar bezetting waren en lokaal verzorgend naar afzet. Vander Maelen vermeldt, dat Meijel rond 1835 beschikte over twee brouwerijen/herbergen, één jeneverstokerij, één blekerij en één meelmolen. In 1892 kreeg Meijel een zuivelfabriekje. De voorzitter van dit eerste coöperatieve zuivelfabriekje was P. J. Truyen, later bijgenaamd de boerenkoning. Aanvankelijk landbouwer, werd Truyen van 1895 tot 1913 en lid van de Tweede Kamer. In het begin van de twintigste eeuw waren in de gemeente Meijel drie coöperatieve roomboterfabriekjes gevestigd, te weten in Meijel-Dorp, Meijel-Molenstraat en Meijel-Donk. In 1898 kreeg Meijel een boerenleenbank. In 1866 waren er nog twee brouwerijen, terwijl er in 1913 nog maar een van over was.

In 1934 was de situatie als volgt. De aanwezige nijverheidsvestingen in de gemeente waren nog steeds ambachtelijk naar bezetting en lokaal verzorgend naar afzet. De industriële inslag was niet noemenswaardig. Het uit 1892 daterende zuivelfabriekje aan de Kleine Steeg was nog in bedrijf. De molen die wel nog te zien was op de Kuyperkaart van 1866, is niet meer terug te vinden op de kaarten van 1934. Dit komt doordat de oorspronkelijk omstreeks 1780 gebouwde molen in 1860 werd afgebroken en in Kessel deels weer werd opgebouwd.
Pas in de loop van de 20e eeuw was er sprake van enige noemenswaardige groei van de nijverheid. In 1930 was 14.0 % van de beroepsbevolking werkzaam in de nijverheid, terwijl dit in 1947 was opgelopen tot 21,3 %. Voor de landbouw waren deze percentages respectievelijk 76.6% en 64%, waaruit blijkt dat de landbouw de belangrijkste bron van welvaart bleef.

5.3 Bebouwing na 1940

Meijel is niet ongeschonden uit de tweede wereldoorlog gekomen. In september, oktober en november 1944 lagen de geallieerde troepen aan de westelijke zijde van de peeldoorgang en de Duitsers aan de oostelijke kant. Bijna alle huizen en boerderijen kwamen beschadigd uit de strijd. De veertig jaar oude kerk van Meijel (de "Kathedraal van de Peel" genoemd) werd opgeblazen.

Na de tweede wereldoorlog verschijnt er enige lichte industrie in Meijel (twee confectiebedrijven) en is een duidelijke verschuiving waar te nemen van een agrarische naar een nijverheidsgemeenschap. Na de oorlog zijn ook een paar nieuwbouwwijken gerealiseerd, die op de kaart van de provinciale planologische dienst uit 1982 herkenbaar zijn door de zeer regelmatige spreiding van de bebouwingseenheden. De nieuwbouwwijken zijn gelokaliseerd in de kern Meijel, voornamelijk ten westen van de grote doorgaande noord-zuidweg, maar ook enige nieuwbouw is ten oosten van die weg verwezenlijkt. De R.K. kerk werd na de tweede wereldoorlog vervangen door een kerk van Ir. F. Peutz.
In de nabijheid van de twee naaldbosgebieden zijn twee recreatieterreinen gerealiseerd.

6 Conclusies gemeente Meijel

6.1 Ter afronding van de inventarisatie van de gemeente Meijel dienen de volgende opmerkingen te worden gemaakt.
In de periode van 1850 tot 1940 vond in de gemeente Meijel bebouwingsuitbreiding plaats door een zeer geleidelijke invulling van de bestaande nederzettingsstructuren en verdichting langs bestaande wegen. Het geven van een stedebouwkundige typologie is daarom niet relevant.
Het totale aantal geïnventariseerde objecten en 'landschaps'-structuren in de gemeente Meijel bedraagt ca. 80. Dit aantal is vrij gering, hetgeen te wijten is aan de grote oorlogsschade die Meijel werd toegebracht in de nadagen van de tweede wereldoorlog.

6.2 De in het kader van het MIP geïnventariseerde bebouwing bevindt zich voornamelijk in de kern Meijel. Veelal betreft het woonhuizen en kleinere boerderijen in een sober traditionele stijl, zoals de panden aan de Kalisstraat, Molenstraat, Dorpsstraat, Steegstraat, Hoek, Donk, Hagelkruisweg en Heihorst.
Met name aan de Kerkstraat, maar ook aan de Schoolstraat, Jan Truyenstraat en Heldensedijk zijn grote woonhuizen en enkele villa's uit de MIP-periode aangetroffen.
In het buitengebied werden enkele boerderijen geïnventariseerd, onder andere aan de Nederweerterdijk, Molenbaan, Vieruitersten, Roggelsedijk, Busserstraat en Steeghsweg.

Enkele geïnventariseerde objecten en 'landschaps'-structuren worden hier apart vermeld.
1. Het tot gemeenschapshuis verbouwde klooster aan het Alexanderplein uit de late 19de eeuw, gebouwd in een traditioneel ambachtelijke stijl met neo-gotische invloeden.
2. De oude jongensschool annex gemeentehuis aan de Schoolstraat uit 1914, gebouwd in een traditionele stijl met rijkere ornamentering.
3. Restaurant de Zwaan aan de Dorpsstraat (nr. 19) uit ca. 1910, gebouwd in een traditionele stijl met eclectische elementen.
4. De St. Wilbersput nabij de Brabantse grens is van belang in het kader van de cultuurgeschiedenis en staat reeds op de rijksmonumentenlijst.
5. De drie kanalen op Meijels grondgebied zijn van belang in het kader van de sociaal economische geschiedenis.

Literatuurlijst

Dilling, K., De Peelstreek. Een Nederlandsch gebied voor landsverhuizing en voedselproductie, Typ. Electrische Drukkerij "VADA", Wageningen, ca. 1920.

Informatiegids Gemeente Meijel, Meijel, 1989.

Knapen, F., "Driekwart eeuw zuivelindustrie in Nederweert" in Nederweerts Verleden, Stichting Gebiedsbeschrijving Nederweert, Nederweert, 1989.

Kuyper, J., Gemeente-atlas van Limburg, De Lijster Uitgeverij, Maasbree, 1981.

Leideritz, W.J.M., 'De stoomtrams van Noord-Brabant en Limburg', Trams en Tramlijnen, Uitgevers Wyt, Rotterdam, 1972.

Lijst der Nederlandse gemeenten, 's Gravenhage, 1988.

Linssen, G.C.P., Verandering en verschuiving. Industriële ontwikkeling naar bedrijfstak in Midden-en Noord-Limburg 1839-1914, Tilburg, 1969.

Molens in Limburg. Bijlage, behorende bij het verslag over de toestand der Waterstaatswerken c.a., onder beheer of toezicht van de provincie Limburg over het jaar 1957, Provinciale Waterstaat in Limburg, Uitgeverij Fa. Boosten & Stols, Maastricht, 1957

Nijhof, P., e.a., Op zoek naar ons industrieel verleden. Gids lang monumenten van bedrijf en techniek, deel 2, J.H. Gottmer, Haarlem, 1987.

Philips, J.F.R., J.C.G.M. Jansen en Th.J.A.H. Claessens, Geschiedenis van de landbouw in Limburg 1750-1914, Van Gorcum, Assen, 1965.

Streekontwikkeling van Meijel van land- en tuinbouw, Ministerie van Landbouw en Visserij, Maastricht, 1960.

Streekplan Noord- en Midden-Limburg, 3 dln, S.L., 1982.

Vander Maelen, Ph., Dictionnaire Géographique du Limbourg, Van Gorcum, Assen, 1978.

Verheyden, F.J.H., De gemeente Meijel. Bevolking en bestaansmiddelen, Economisch Technologisch Instituut in Limburg, Maastricht, 1958.

Afbeeldingen bij de gemeentebeschrijving Meijel

I	*De huidige gemeente Meijel*
II a	*De gemeente Meijel in het begin van de negentiende eeuw (van de Tranchotkaarten), westelijk deel*
	bidem, oostelijk deel
III	*De gemeente Meijel 1866 (Kuyper)*
IV a-d	*De gemeente Meijel in 1934*
V	*De bebouwing van de Meijelse kernen in 1982*
a	*De kernen Hof, Meijel, Donk, Steenoven*
b	*De kern Berg*
c	*De kernen Roggelsedijk en Platveld*
d	*De kernen Heldensedijk, Vieruitersten, Molenbaan*
e	*De kernen Witdonk en Katsberg*

I

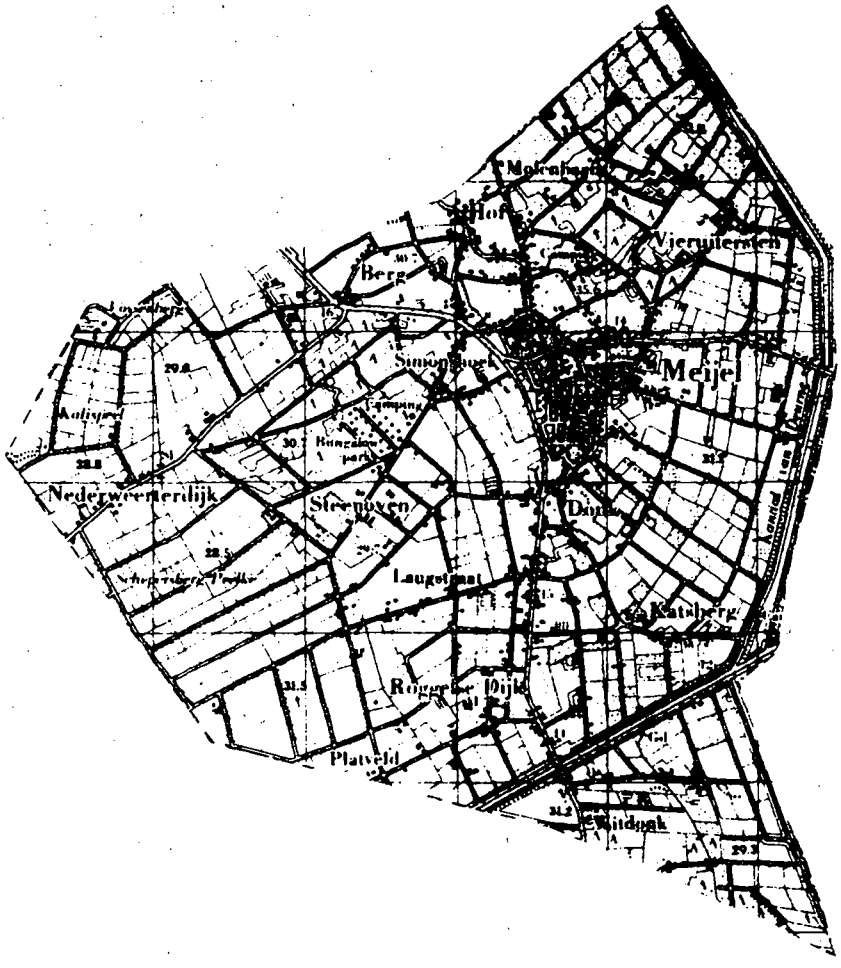
Vierruiten
Meijel
Berg
Simonshuis
Nederweertenrijk
Steenoven
Dijk
Langeheat
Katsberg
Rogger Dijk
Platveld
Windmolen

1

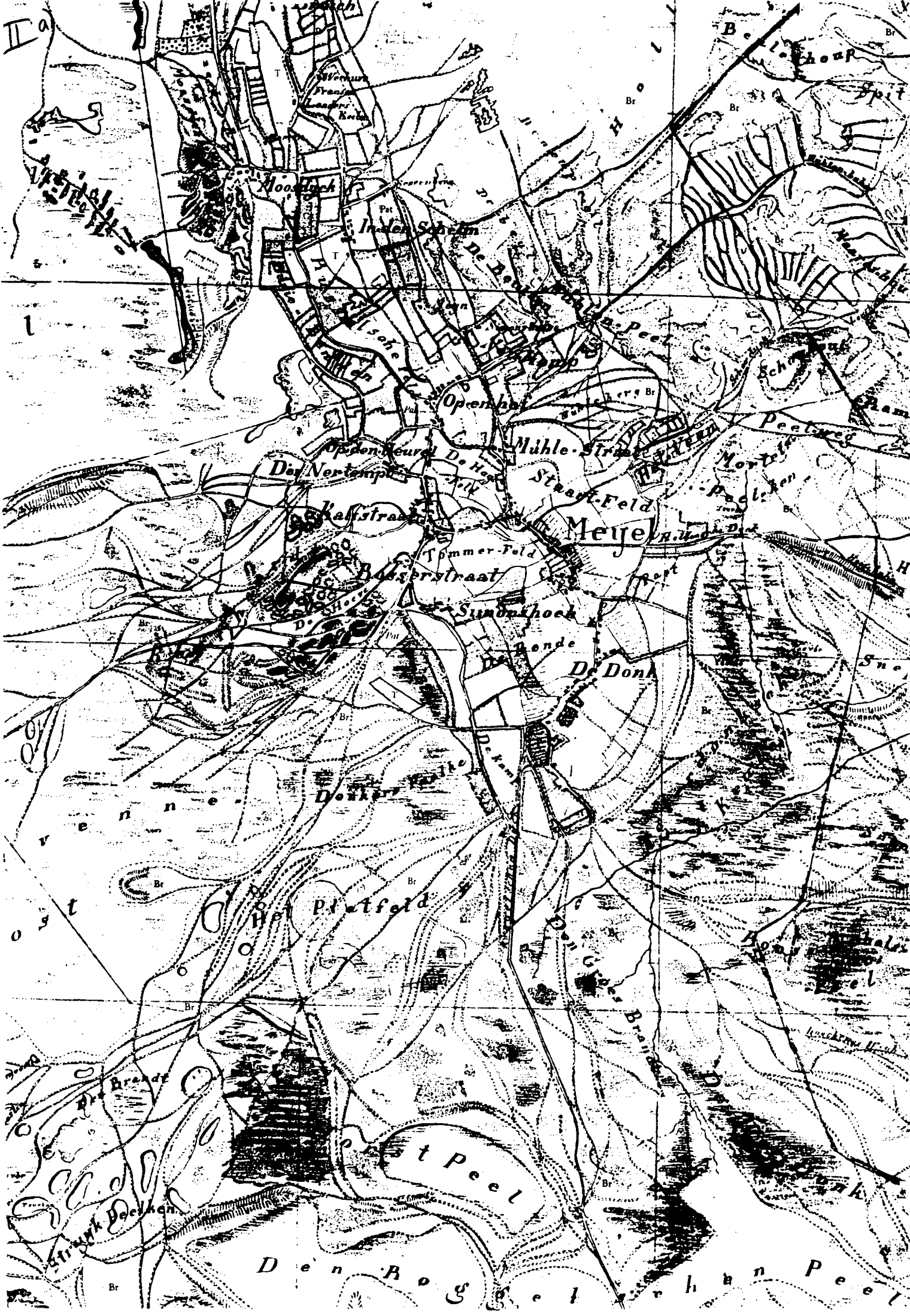
Mooshoek
In den Scheim
Openhoi
Mühle-Straat
Meijel
Tommer-Feld
Bussersstraat
Sunnenhoek
De Donk
Donker
Het Pratfeld
Peelweg
Den Bogt
Peel

38 Heijthui

ie Aufnahme rheinischer Gebiete durch französische Ingenieur-
nter Oberst Tranchot 1803-1813 und durch preußische Offiziere
major Frhr. v. Müffling 1816-1820 mit Ergänzungsblättern

befinden sich in der Staatsbibliothek in Marburg/Lahn

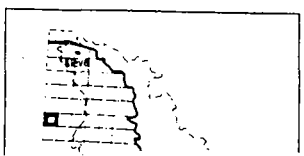

Längenmaßstab 1:25000 (4 cm

1000 500 0 500
1000 500 0 500 100

III

PROVINCIE LIMBURG **GEMEENTE MEIJEL.**

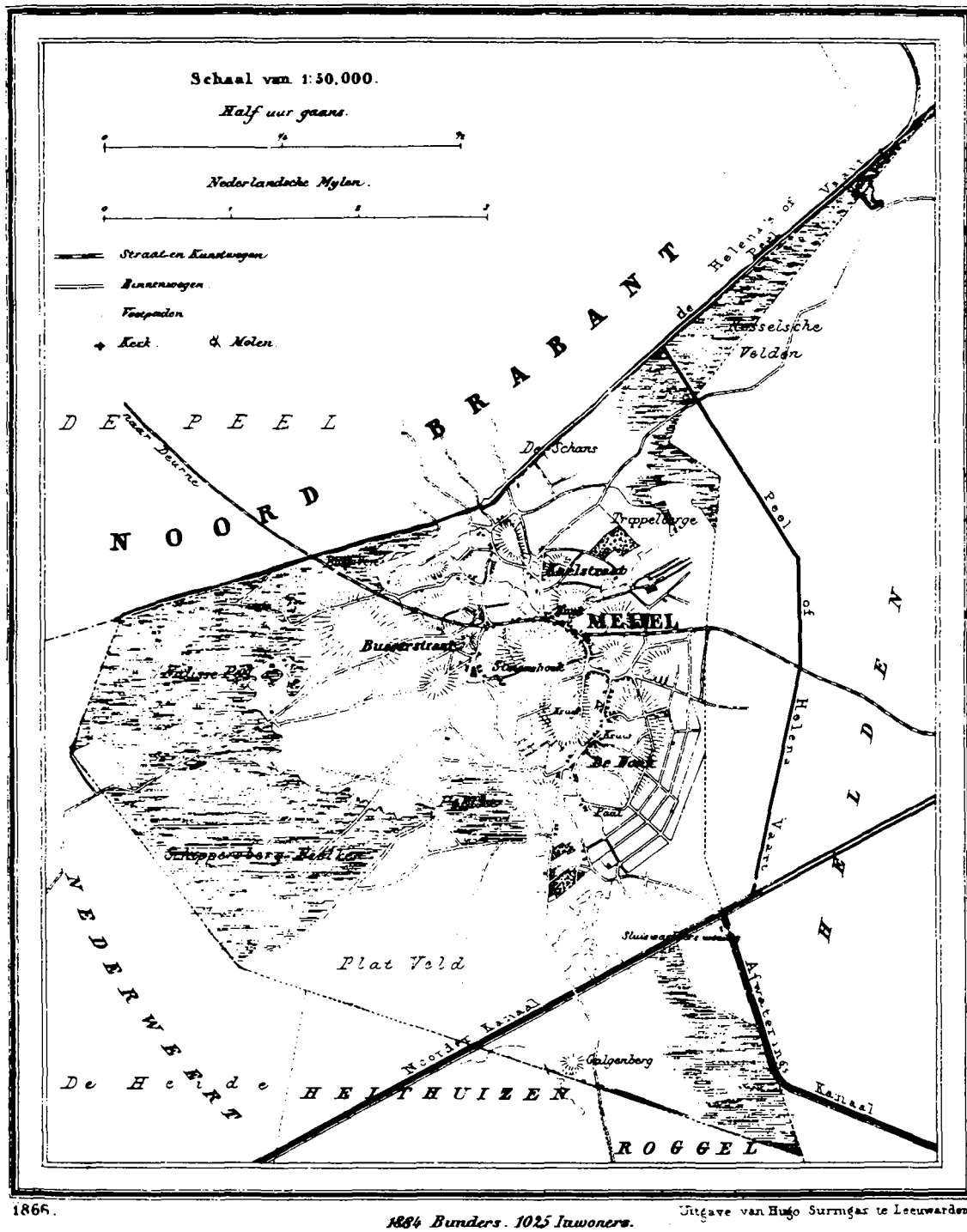

1866. Uitgave van Hugo Surmigar te Leeuwarden.

1884 Bunders. 1025 Inwoners.

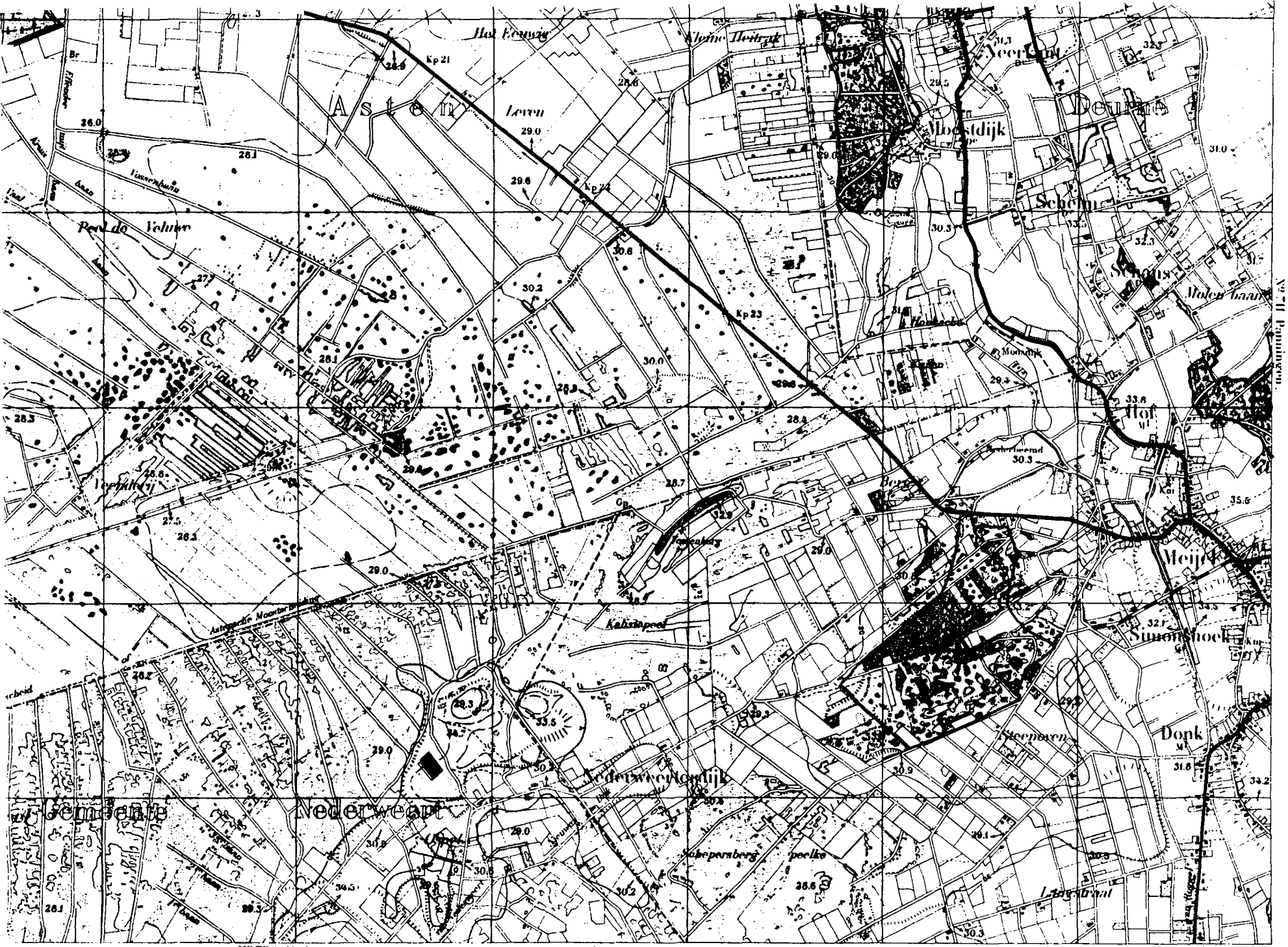

№ 726 Nederweert.

Hoogtemeting verricht in 1934.

IV b

726 727 728
Uitgave 1936.

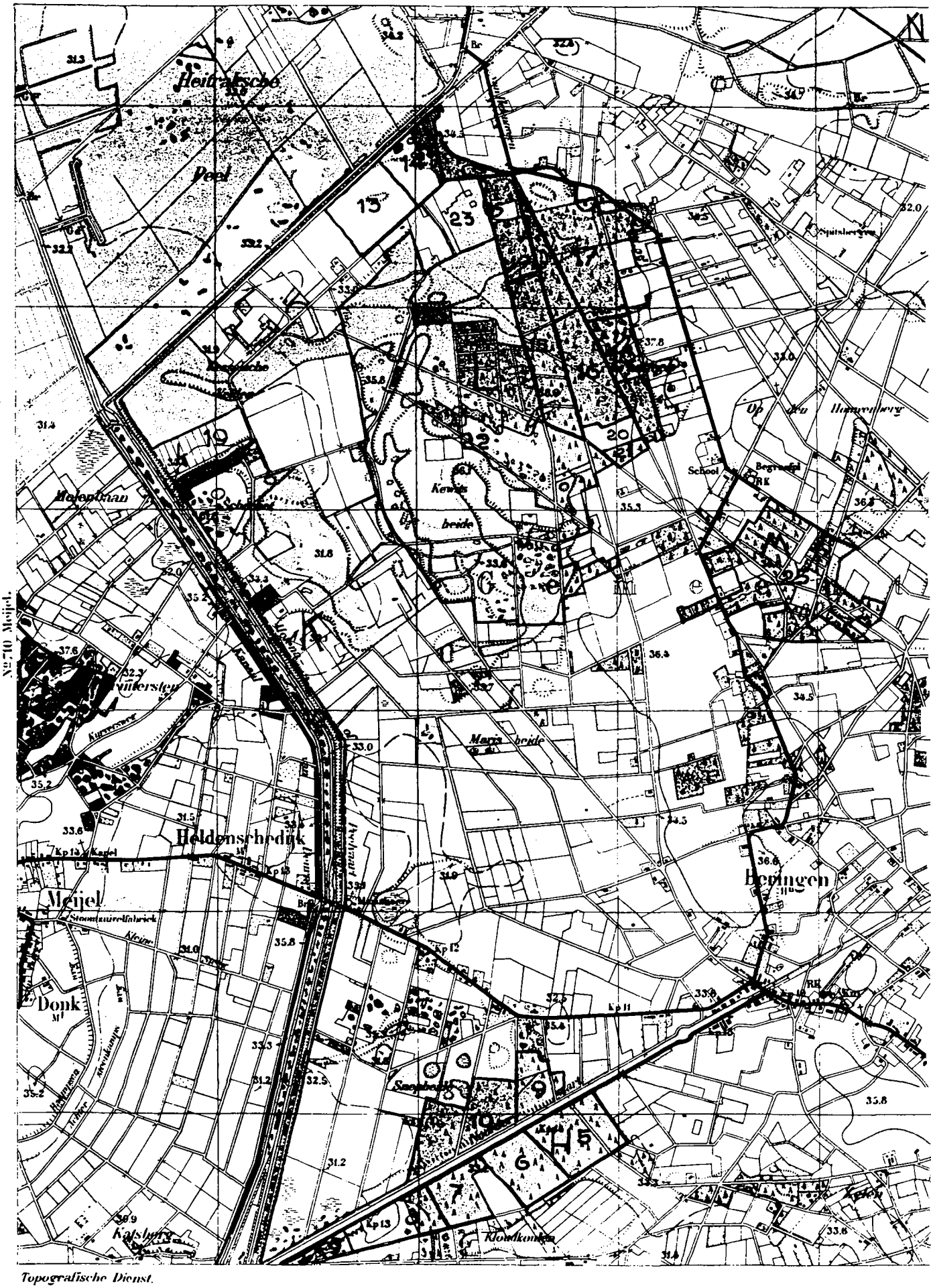

№ 70 Meijel.

Topografische Dienst.

2500 2250 2000 1750 1500 1250 1000 750 500

De Auteursrechten zijn v

Uitgave 1937.

Verkend in 1934.

Schaal 1:25000.

Nº710 Meijel.

zijn uitgedrukt
in het stelsel der
Rijksdriehoeksmeting.

x = 24853.0
y = 982323

x = 34853.0
y = 983014

IV C

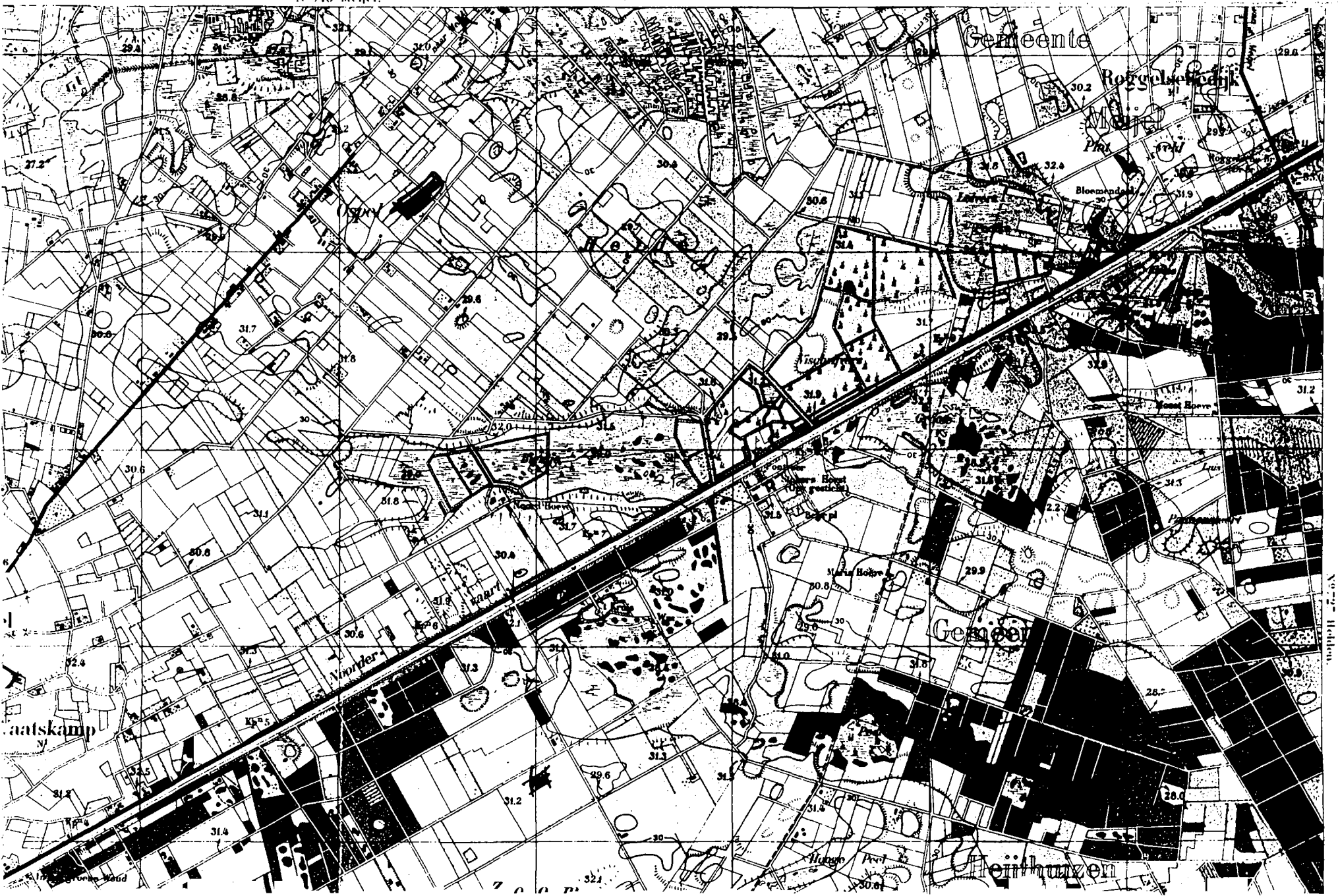

Verkend in 1934.

Schaal 1:25000.

No 711 Panningen.

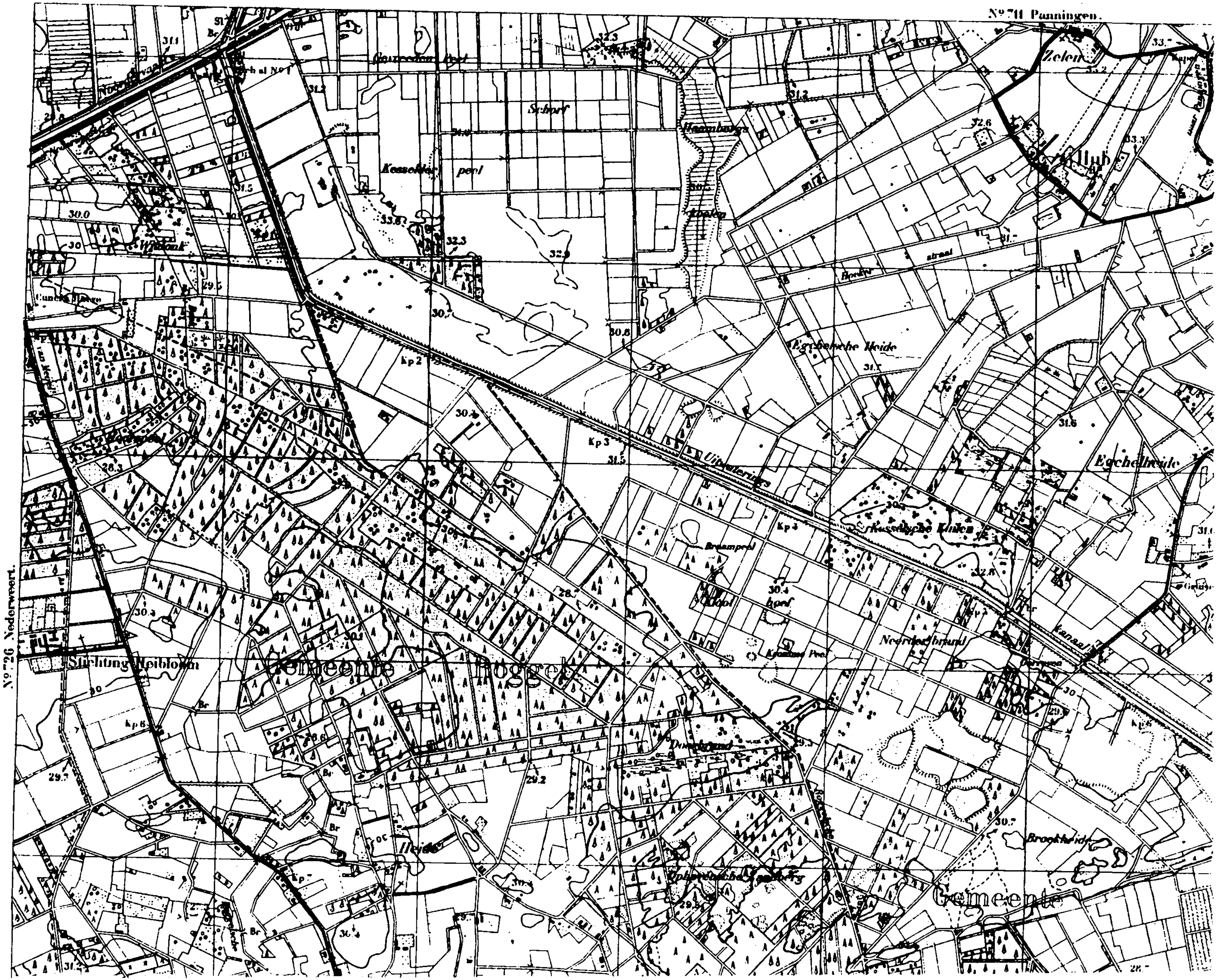

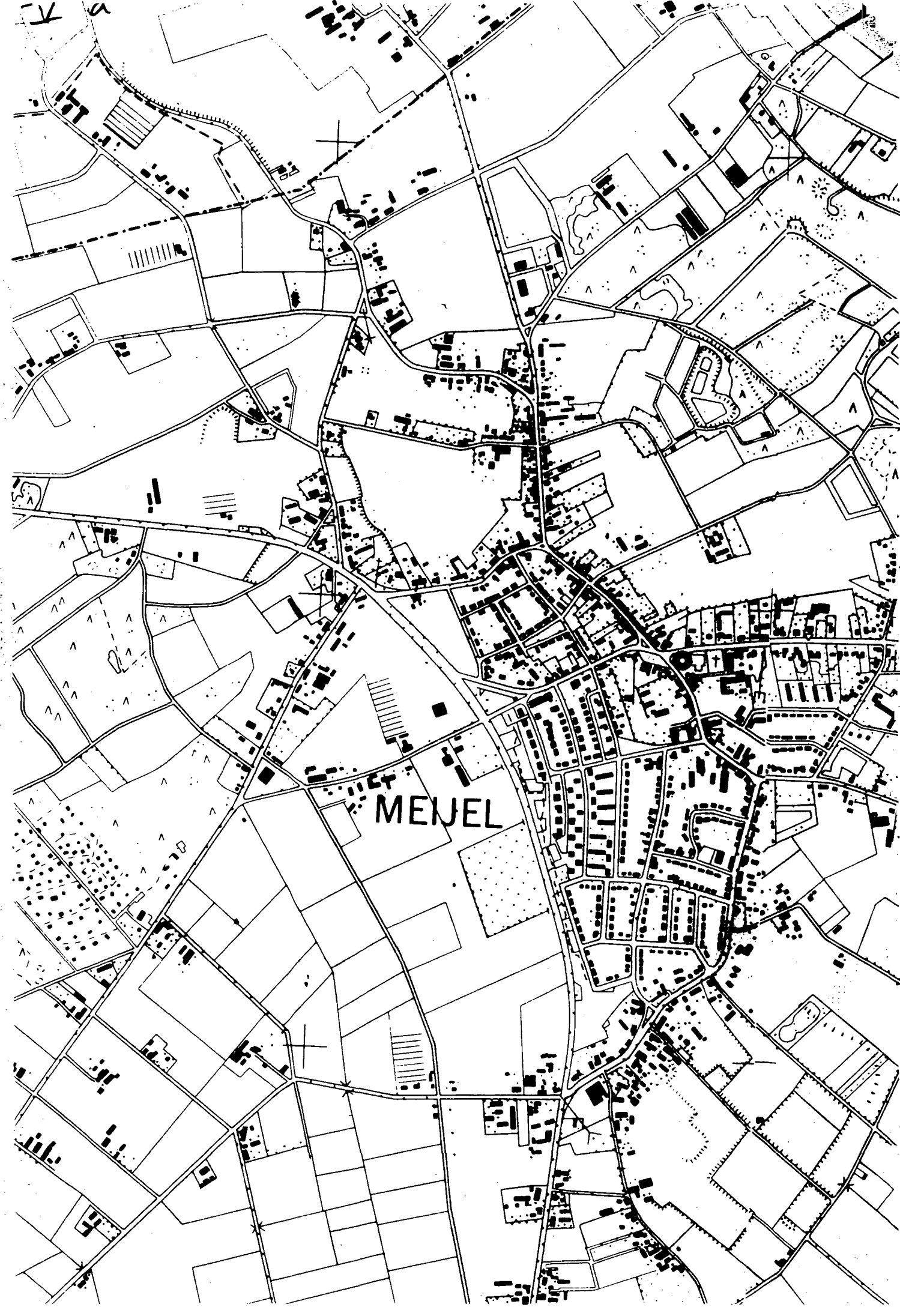
MEIJEL

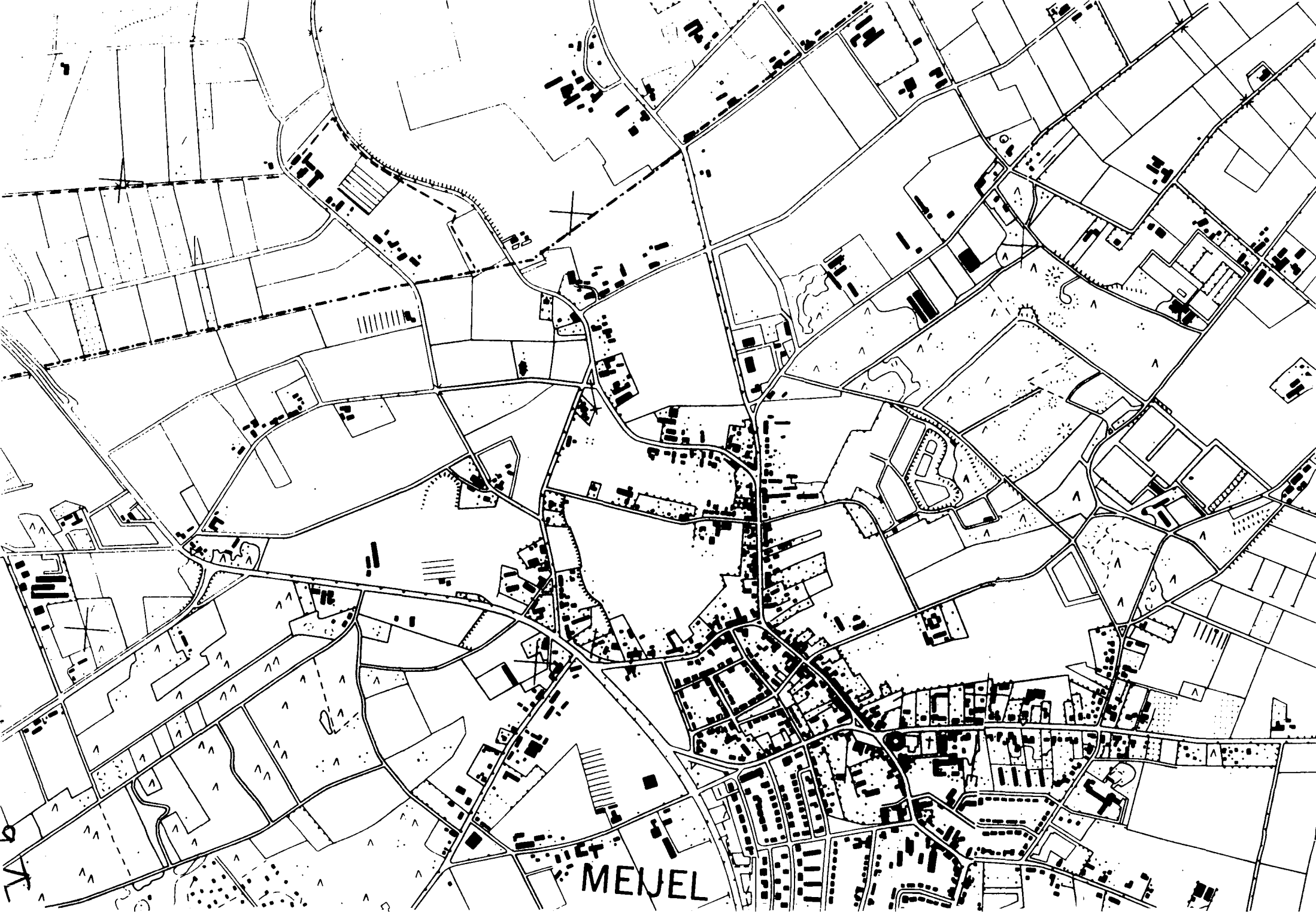
MENEL

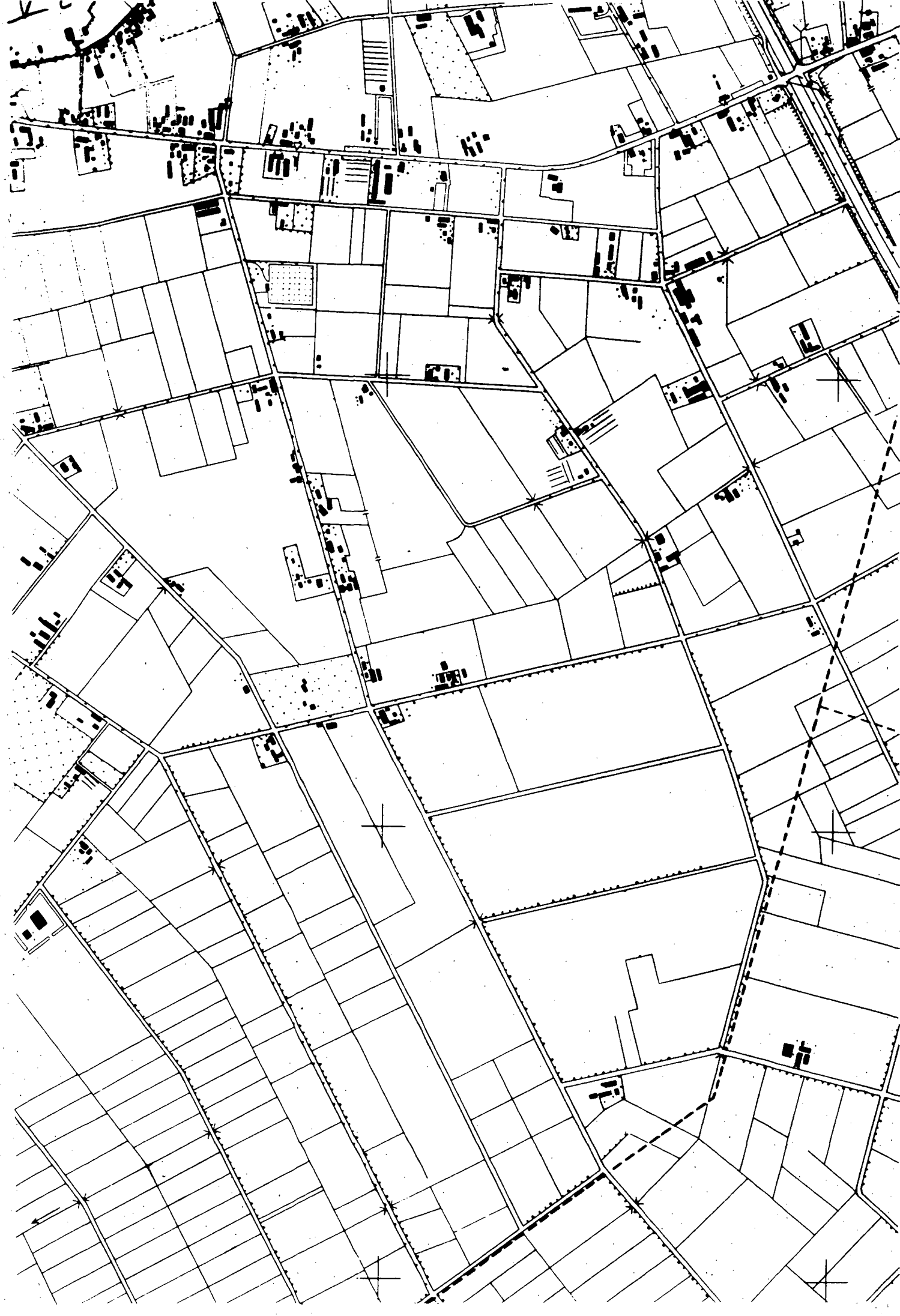

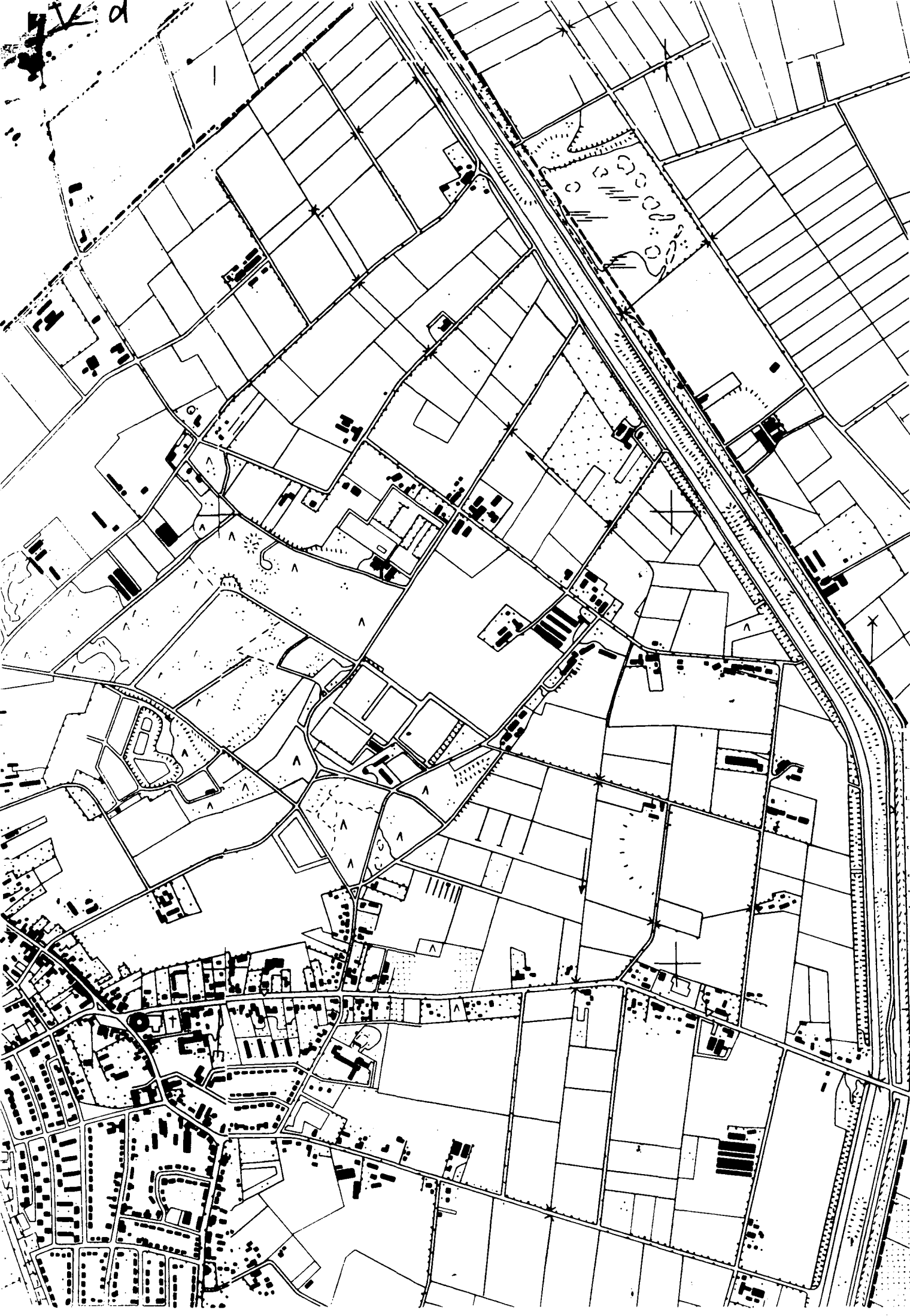

Ie